

Hemlig dataavläsning

–utvärdering och permanent lagstiftning

Betänkande från Utredningen om utvärdering av
hemlig dataavläsning

SOU 2023:78

Uppdraget

- Utvärdering av lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.
- En permanent lagstiftning och förändringar i regelverket.
- Behovet och nyttan av hemlig dataavläsning.
- Avvägningar mellan en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för grundläggande fri- och rättigheter.
- Tillräckliga kontrollmekanismer och andra rättssäkerhetsgarantier.

Hemlig dataavläsning (HDA)

- Infördes den 1 april 2020 som ett nytt verktyg i brottsbekämpningen.
- Ger åtkomst till digital information som är svårtillgänglig, t.ex. på grund av kryptering.
- Innebär inhämtning, med hjälp av tekniska hjälpmedel i hemlighet, av uppgifter som är åtkomliga i ett avläsningsbart informationssystem.
- Kan – under vissa förutsättningar – användas såväl under som utanför en förundersökning.

Ett påtagligt behov av HDA

- Den allvarliga brottsligheten har blivit alltmer samhällshotande.
- Teknikutvecklingen och ändrade kommunikationsvanor.
- HDA har använts i större utsträckning än förväntat, men i ett begränsat antal fall och mot få personer.
- Det finns ett fortsatt påtagligt behov av HDA för att bekämpa den allvarliga brottsligheten.

HDA är ett effektivt hemlig tvångsmedel

- HDA är ett effektivt verktyg för att få åtkomst till digital information.
- HDA har gett avgörande information som inte varit åtkomlig genom andra tvångsmedel eller metoder.
- HDA har medfört avsevärd nytta i brottsbekämpningen.

Risker för den personliga integriteten

- HDA innebär en ökad risk för intrång i enskildas personliga integritet.
- HDA innebär även ett stärkt skydd för enskildas personliga integritet.

En permanent lagstiftning

- Det är såväl nödvändigt som proportionerligt att permanenta bestämmelserna om HDA, under förutsättning
 - att tillämpningsområdet avgränsas på ett ändamålsenligt och tydligt sätt, samt
 - att de ökade riskerna balanseras med tillräckliga kvalifikationskrav, kontrollmekanismer och andra rättssäkerhetsgarantier.

Tydligare bestämmelser och ett utökat tillämpningsområde

- Förtydliganden av lagstiftningen.
- En viss utvidgning av tillämpningsområdet och mer effektiva verktyg i brottsbekämpningen.
- Hela det utökade och tilltänkta tillämpningsområdet för HDA är ändamålsenligt och tydligt avgränsat.

Tydligare bestämmelser

- Innebörden av HDA förtydligas, liksom vissa materiella bestämmelser.
- Bestämmelsen om olika uppgiftstyper ändras och förtydligas.
- Bestämmelserna om ett tillstånds varaktighet och vilka villkor som ska anges i ett tillstånd ändras och förtydligas.
- Användningsområdet för överskottsinformation ändras och förtydligas.
- Bestämmelserna om bevarande och förstöring ändras och förtydligas.
- Det införs ett lagstadgat dokumentationskrav.

Ett utökat tillämpningsområde

- Det införs utökade möjligheter att utreda vem som skäligen kan misstänkas för visst brott eller delaktighet i viss brottslighet.

Skyddet för privatlivet och den personliga integriteten

- De kvalifikationskrav, kontrollmekanismer och andra rättssäkerhetsgarantier som omgärdar regelverket för HDA är förenligt med de högt ställda krav på lagstiftningen som följer av RF, EKMR och EU-rätten.
- Flera av våra förslag leder till en förstärkning av de rättssäkerhetsgarantier som redan gäller för HDA.
- Våra förslag ger sammantaget uttryck för en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Lagstiftningens struktur och placering

- Bestämmelserna om HDA ska fortsatt regleras i en egen lag.
- Det bör göras en samlad översyn över området för tvångsmedel.

Ekonomiska konsekvenser

- Säkerhetspolisen, Tullverket och SIN bedömer att myndigheternas resursbehov ökar med anledning av våra förslag.
- Polismyndigheten, Sveriges Domstolar, Skatteverket, Kriminalvården och Finansinspektion kan komma att få vissa ökade kostnader. Dessa kostnader bedöms rymmas inom befintliga anslag.
- Våra förslag medför betydande samhällsekonomiska besparingar.

Övriga konsekvenser

- Ökade risker för enskildas personliga integritet.
- Förbättrade möjligheter för de brottsbekämpande myndigheterna att förebygga, förhindra, upptäcka och utreda allvarlig brottslighet.
- En mer effektiv brottsbekämpning innebär att rättstryggheten ökar. Vissa förslag leder också till en förbättrad rättssäkerhet.

Ikraftträdande

- Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2025.
- Detta innebär att HDA-lagen, med föreslagna revideringar, från och med detta datum ska fortsätta gälla utan begränsning till viss tid.